

OROSZORSZÁG MINT GLOBÁLIS SZEREPLŐ? ¹

Napjainkban a világ globális átalakulásban van. Ez az átalakulási folyamat számos kérdést vet fel, és többek között ez is adta az ötletet annak megvizsgálásához, hogy ebben az átalakulási folyamatban vajon milyen erők, milyen tényezők vesznek részt, továbbá ezeknek az erőknek milyen befolyásuk van, vagy milyen befolyásuk lehet magának a globális átalakulásnak a folyamatára. Hát „így került a csizma az asztalra” – szokás mondani.

Ha több oldalról és több szempontból is megvizsgáljuk, hogy manapság mely országok azok, amelyeket „globális tényezőként” könyvelhetünk el, akkor a következő kép rajzolódik ki. Az Amerikai Egyesült Államok, Kína és Oroszország az a „hármás”, amely különböző, de lényegében azonos szempontok alapján besorolható a globális tényező kategóriába. Nézzük meg, milyen okok, jellemzők játszanak szerepet abban, hogy egy ország globális tényező lehessen.

A kérdés elméleti megközelítésében számos forrás is a segítségünkre lehet, én ezek közül az alábbiakat választottam. Zbigniew Kazimierz Brzeziński² lengyel származású amerikai politológus magyar nyelven is elérhető *Stratégiai vízió* című könyvében keresi a választ arra, hogy milyen is lesz a világ azt követően, ha az Amerikai Egyesült Államok globális hegemon szerepe érezhetően meggyengült.

Megítélése szerint az első számú vetélytárs Kína, amely egyre magabiztosabb, de még csak fejlődő állam, a „megfontolás + türelem” (Szun-ce) elvét vallva viszont egyre erősebb vetélytársnak tűnik. „Globális névjegyén csak egy tétel: a GDP jelent versenyelőnyt” – állítja Brzeziński. Megítélése szerint „ha az Amerikai Egyesült Államok nem segíti elő egy egységesebb Nyugat kialakulását, a felaprózódó Nyugat képtelen lesz versenybe szállni Kínával”. De végül is optimistán zárja le a „kínai kérdést”: „Amerika még nem Róma, és Kína még nem Amerika Bizánca.”

Oroszországot illetően már több kételye is akad, mert „rövid távon problematikusnak tartja, azonban hosszabb távon még pozitív is lehet”, ha magáévá teszi a nyugati értékeket. Oroszország kapcsolatát Európával ambivalensnek ítéli, ami

¹ A tanulmány megjelent: TÖMÖSVÁRY 2018.

² Jimmy Carter amerikai elnök nemzetbiztonsági főtanácsadója volt 1977–1981 között.

részen az orosz politikai elit geopolitikai orientációjának ellentmondásosságából fakad (Eurázsia felé fordulás kontra a szláv népek szövetsége). Ugyanakkor úgy véli, hogy Oroszországot nem szabad magára hagyni, mert akkor az súlyos feszültségek forrásává válhat. Véleménye szerint Oroszországnak helyzete megszilárdításához szüksége van a Nyugatra. Viszont „csak az Amerikai Egyesült Államokhoz kapcsolt Európa képes magabiztosan lépni Kelet felé és történelmileg szoros viszonyt kialakítani Oroszországgal” – állítja.³

Richard N. Haass⁴ amerikai diplomata és külpolitikai szakértő véleménye szerint: „Első látásra a mai világ multipolárisnak tűnhet. A főbb hatalmi játékosok – Kína, az EU, India, Japán, Oroszország és az Amerikai Egyesült Államok – gyakorlatilag a világ népességének több mint a felét, a globális GDP 75%-át és a globális védelmi kiadások 80%-át foglalják magukban. A látszat mindazonáltal megtévesztő lehet. A mai világ alapjaiban különbözik a klasszikus multipoláris rendszertől: sokkal több hatalmi központ van jelen, és nem kevés ezek közül nem nemzetállam.”⁵

Haass idesorol többek között olyan *globális nemzetközi szervezeteket*, mint az ENSZ, a Világbank, de olyan funkcionális szervezeteket is, mint például az OPEC, a Sanghaji Együttműködési Szervezet (!) vagy a Nemzetközi Energiaügynökség. Ugyanakkor megjegyzi, hogy „[e]bben a világban ma még az Amerikai Egyesült Államok a legnagyobb egyetlen hatalom-összpontosító erő, és hosszú ideig az is marad. Évente több mint 500 milliárd USD-t költ katonai erejére – és több mint 700 milliárd USD-t, ha az afganisztáni és az iraki műveleteit is bele vesszük –, a világ legerősebb szárazföldi, légi és tengeri haderejével büszkélkedhet. Gazdasága a 14 trillió USD-s GDP-jével a világ legnagyobbja.”⁶ Véleménye szerint azonban ez az erőkoncentráció sem terelheti el a figyelmet az Amerikai Egyesült Államok vezető szerepének megingásáról és befolyásának csökkenő tendenciájáról. Kik lehetnének a riválisai? Erről a következőket írja:

„Bizonyos idő elteltével olyan országok, mint Kína, rendelkezhetnek olyan GDP-vel, mint az Amerikai Egyesült Államok. De például Kína esetében ez a gazdaság szükségyszerűen el fog tűnni az ország igen nagyszámú népességének (amelynek igen nagy része továbbra is szegény marad) ellátása során, és az nem lesz felhasználható katonai és külföldi projektek finanszírozásához. A politikai stabilitás megőrzése egy ilyen dinamikus, ugyanakkor egyenlőtlen növekedési periódusban nem lesz könnyű.”⁷

³ BRZEZINSKI 2013. Republikánus párti politikus, 16. éve a Külkapcsolati Tanács elnöke.

⁴ HAASS 2008: 2.

⁵ HAASS 2008: 3.

⁶ HAASS 2008: 3.

⁷ HAASS 2008: 5.

Ami pedig Oroszországot illeti: „Oroszország már inkább hajlamos lenne ezt a szerepet felvállalni, de még mindig készpénzen alapuló gazdasági rendszere és hanyatló népessége, valamint belső belpolitikai kihívásai ebben megakadályozzák”⁸ – vélekedik Haass.

„A nagyhatalmi riválisok felemelkedésének további korlátai, hogy ezeknek a nagyhatalmaknak nagy része függ a nemzetközi gazdasági rendszerek működésétől és a politikai stabilitástól. A modern világ integrációs igényei letörlik a nagyhatalmi versengést és konfliktusokat”⁹ – zárja le a kérdést a szakértő.

Nézzük meg, hogy miként látják a helyzetet az orosz szakértők! M. Titarenko és M. Petrovszkij¹⁰ *Oroszország és Kína – Egy új világrend tartópillérei* című írásában úgy véli, hogy a javuló amerikai és kínai kapcsolatok¹¹ semmiképpen sem fenyegetik az orosz gazdasági és biztonsági érdekeket. Az új, többpólusú világrend felé tendáló országok között új típusú kapcsolatok kell hogy kialakuljanak, amelyek elősegítik a bizalom erősödését a fejlett országok és a feltörekvő országok között. Sajnálatos módon azonban új veszélyforrások jelentek meg, amelyek egyre erőteljesebb fenyegetést jelentenek a globalizációs fejlődési folyamatra. Ebben a helyzetben különösen fontos szerepe és nagy felelőssége van a világ vezető hatalmai közötti dialógusnak és együttműködésnek. A szerzőpáros véleménye szerint Oroszország és Kína példát mutat abban, hogy a különböző társadalmi-gazdasági rendszerekkel működő két nagyhatalom új együttműködési modellt tárt a világ elé, amely nemcsak az ázsiai–csendes-óceáni régióban, de a világ egészében is hozzájárulhat a béke és a stabilitás biztosításához.

Abban szinte valamennyien egyetértenek, hogy a jelenlegi – multipoláris, esetleg nem poláris irányba tendáló – világrend csak jól működő kooperatív multilateralizmus mellett képes biztosítani a formálódó új világrend megszilárdulását és tartós regnálását.

Az általam felhozott példák is igazolhatják, hogy alapvetően három nagyhatalom képes globális szinten befolyást gyakorolni a globalizációs folyamatokra: az Amerikai Egyesült Államok, Kína és Oroszország. A következőkben e „hármásból” kiemelem

⁸ HAASS 2008: 6.

⁹ HAASS 2008: 6.

¹⁰ Mihail Leontyevics Titarenko (1934–2016) akadémikus, szovjet–orosz Kelet-kutató. Fő kutatási területe a kínai filozófia és szellemi kultúra, a kelet-ázsiai nemzetközi és etnikai kapcsolatok, illetve Oroszország kapcsolata a térséggel. Vlagyimir Jevgenyevics Petrovszkij a politikai tudományok doktora, a Hadtudományi Akadémia rendes tagja, politológus, több mint 150 tudományos cikke jelent meg a kínai–orosz kapcsolatokról.

¹¹ Lásd G-2 vagy „Kimerik”.

Oroszországot, tanulmányom tárgyát, és megpróbálom tényekkel, adatokkal alátámasztani, hogy a címben rejlő kérdőjelet szerintem nyugodtan el lehet felejtetni.

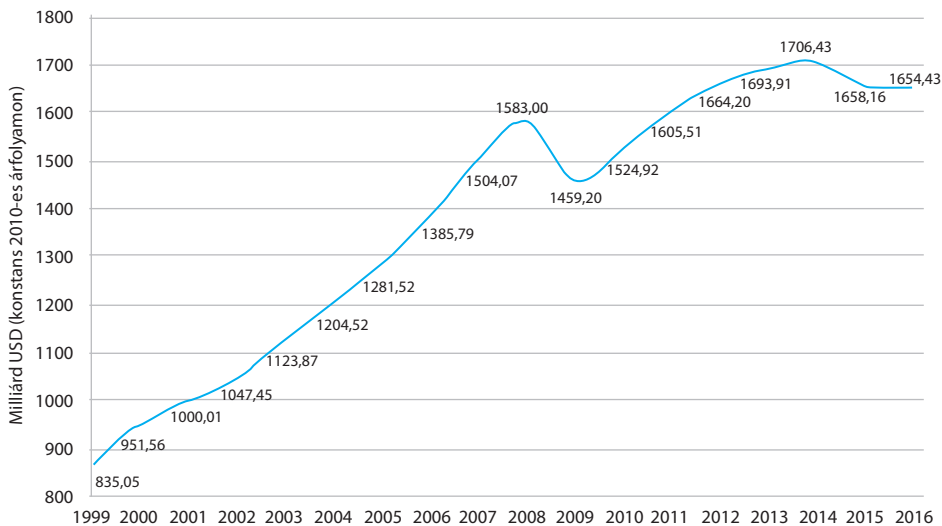
Amikor globális tényezőt jelentő államról beszélünk, akkor meg kell vizsgálni, hogy az adott állam stratégiai helyzete, méretei, gazdasági és technológiai képességei, társadalmi és katonai potenciálja, demográfiai lehetőségei, politikai és diplomáciai befolyása révén mennyire képes érdekeit érvényesíteni. Tálas Pétert, a Stratégiai Védelmi Kutatóközpont vezetőjét idézve: „Minél több, az előbbiekből felsorolt mutatóban szorít magának helyet az élbolyban, annál nagyobb a befolyása a világrend alakulására.”

Vegyük sorba ezeket a mutatókat! Hogyan is áll Oroszország e tényezők vonatkozásában? Stratégiai helyzetét és méreteit tekintve az Oroszországi Föderáció a Föld legnagyobb országa, két kontinensen, Európában és Ázsiában helyezkedik el. Területe 17 098 240 négyzetkilométer, 12 időzónát foglal magában. Lakossága 146 804 372 fő, ezzel a 9. helyet foglalja el a rangsorban. Az Oroszországi Föderáció 18 országgal határos, határainak hossza 62 262 kilométer, ebből 37 636,5 kilométer tengeri és 24 625,5 kilométer szárazföldi. Úgy gondolom, hogy e mutató tekintetében Oroszországnak mindenképpen helye van a rangsor elején.

Gazdasági potenciálját és technológiai képességeit illetően a következő kép rajzolódik ki. Az új Oroszország a Szovjetunió szétesését követően gazdasági téren óriási hátránnyal indult, hiszen a korábbi központi tervutasításos gazdasági modellről kellett áttérnie a korszerű piacgazdasági modellre. Mindezt úgy, hogy a korábbi Szovjetuniót alkotó nemzetállamok leválásával és gazdasági potenciáljának elvesztésével egy időben gyakorlatilag teljesen új alapokon kellett újraépítenie az orosz nemzetgazdaságot, átalakítania a tulajdonviszonyokat és létrehozni az új termelési struktúrákat. Ezzel párhuzamosan létre kellett hozni az új gazdasági modell megalapozását, beindítását és működtetését biztosító jogszabályi háttérrel. Erre gyakorlatilag „ráment” a teljes jelcini időszak.

A külső körülmények sem voltak kedvezők, hiszen ekkor még a fő bevételi forrást jelentő fosszilis energiahordozók ára mélyponton volt, és a külföldi beruházók sem nagyon igyekeztek befektetni Oroszországban. Ennek egyik fő oka a hiányos törvényi háttér, a másik pedig a katasztrofális közbiztonság volt. Ekkor az 1990–1991-ig húzóágazatnak számító hadiipar is óriási gondokkal küzdött, forráshiány miatt gyakorlatilag nem kapott hazai megrendelést, minimális külföldi megrendeléseit is csak nehézségek árán tudta teljesíteni, tervezett konverziója pedig lényegében elmaradt.

A gazdaság jövője szempontjából kevésbé sikeresnek mondható privatizáció, a pontos gazdaságfejlesztési stratégia hiánya, az általános gazdasági, pénzügyi, kormányzati, közigazgatási és erkölcsi válság Oroszországot 1998-ra gyakorlatilag az összeomlás szélére sodorta, és ebből kiutat a gyakori miniszterelnök-cserék sem jelentettek. Némi nyugati segítséggel és természeti kincsei egy részének értékesítése révén Oroszország átvészelte a kritikus első évtizedét, majd Vlagyimir Putyin és Dmitrij Medvegyev elnökségének időszakában szívós munkával és kemény kézzel – az emelkedő kőolajárak segítségével is – sikerült az orosz gazdaságot talpra állítani. Erről tanúskodik a következő diagram is.

4.1. ábra. Az orosz nemzeti össztermék (GDP) változása 1999–2016 között

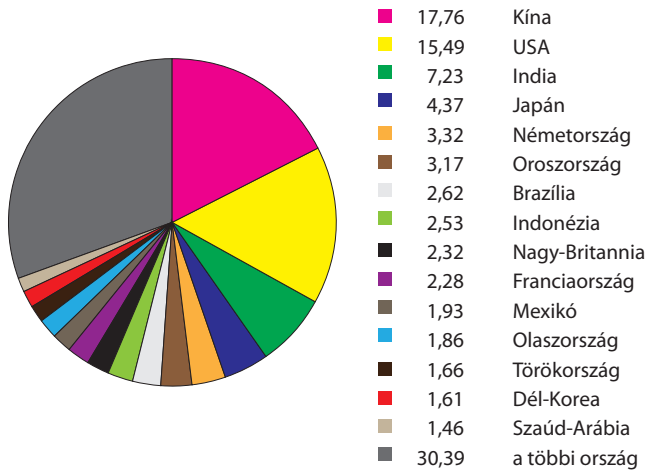
Forrás: JÓJÁRT 2018: 3

A nemzetközi viszonylatban történő összehasonlítás céljából álljon itt még a 4.1. táblázat.

4.1. táblázat. Az országok GDP szerinti top 15-ös sorrendje a Világbank adatai szerint

Sorszám	Ország	1990 (millió USD)	2017 (millió USD)
1.	Amerikai Egyesült Államok	5 979 589	18 624 475 7
2.	Kína	360 857	11 232 108 71
3.	Japán	3 139 974	4 940 158
4.	Németország	1 764 967	3 477 796
5.	Nagy-Britannia	1 093 169	2 647 898
6.	Franciaország	1 275 300	2 465 453
7.	India	316 697	2 263 792
8.	Olaszország	1 177 326	1 858 913
9.	Brazília	461 951	1 796 186
10.	Kanada	593 929	1 529 760
11.	Dél-Korea	279 349	1 411 245
12.	Oroszország	516 814	1 283 162 62
13.	Spanyolország	535 101	1 237 255
14.	Ausztrália	311 425	1 204 616
15.	Mexikó	262 709	1 046 922

Megjegyzés: a pirossal jelzett számok az egy főre jutó GDP szerinti rangsorban elfoglalt helyet jelentik
Forrás: Imf.org alapján a szerző szerkesztése

4.2. ábra. Az országok sorrendje a globális GDP-ből való részesedésük aránya szerint, vásárlóerő-paritás alapján (%)

Forrás: a Nemzetközi Valutaalap 2017. évi adatai

Ennél a mutatónál Kína már megelőzte az Amerikai Egyesült Államokat. A gazdaság fejlődésére nagy befolyással bírt és bír a jövőben is az olajár ingadozása, valamint a még bizonyára hosszabb ideig tartó szankciók. Igaz, hogy ez utóbbiaknak volt pozitív hozadéka is, mert az orosz mezőgazdaságra például kifejezetten jótékony hatással voltak.

4.2. táblázat. A mezőgazdasági termelés mennyiségi mutatói 2015–2017 között (millió tonna)

Mezőgazdasági termék	2015	2016	2017	2017 a 2016. év %-ában
Gabona	74,8	83,1	92,9	111,7
Cukorrépa	34,2	43,6	46,5	106,5
Napraforgó	7,5	8,8	9,4	107,2
Burgonya	8,6	8,5	8,2	97,0
Zöldség	6,4	6,7	7,1	106,6
Háziállat és baromfi (élősúlyban)	11,7	12,3	12,9	105,4
Tej	20,1	20,6	21,4	103,7
Tojás (milliárd db)	31,7	32,1	33,6	104,8

Forrás: OLEG 2019

Az állami szubvenciók 25%-os növelése, a termelés szerkezetének átalakítása révén csaknem minden ágazatában szemmel látható növekedés indult meg. Az elmúlt öt év alatt a mezőgazdaság termelési mutatója összességében 20%-os emelkedést mutat.

A technológiai fejlettség szintje alapján az Oroszországi Föderáció bizonyos területeken (hadiipar, űrkutatás) kimondottan a vezető országok közé tartozik, de a technológia általános fejlettségi szintjét illetően elmarad az élbolytól. Nem véletlen, hogy a folyamatban lévő szankciók egy része is éppen ezen az érzékeny területen sújtja az országot. Összességében erről a területről elmondható, hogy bizony „még rezeg a léc”.

4.3. táblázat. A fő fegyverexportáló országok részesedése a világ fegyverexportjából

Sorszám	Exportőr	Részesedés a nemzetközi fegyverkereskedelemből (%)	
		2008–2012	2013–2017
1.	Amerikai Egyesült Államok	30,0	34,0
2.	Oroszország	26,0	22,0
3.	Franciaország	5,8	6,7
4.	Németország	7,4	5,8
5.	Kína	4,6	5,7
6.	Egyesült Királyság	3,8	4,8
7.	Spanyolország	2,9	2,9
8.	Izrael	2,1	2,9
9.	Olaszország	2,4	2,5

Forrás: CSIKI VARGA 2018: 3

Katonai potenciálja, de különösen korszerű nukleáris arzenálja révén megítélésem szerint az Oroszországi Föderáció vitathatatlanul az egyik meghatározó globális tényező. Ha megvizsgáljuk, hogy honnan is indult ezen a téren az új Oroszország 1991-ben, bizony elgondolkodtató, hogy hova jutott el mára. A Szovjetuniótól 2,8 millió haderőt „örökölt”, ki kellett vonnia félmillió katonát az egykori Varsói Szerződés országaiból, illetve – mint már korábban jeleztem – általános gazdasági, társadalmi válság viszonyai között kellett átalakítani az ország teherbíró képességeihez jobban igazodó, de még az ország biztonságát garantálni képes haderővé ezt a súlyos örökséget.

Számos haderőreform után végül is a Grúzia elleni háborút (2008) követően sikerült kialakítani azt a haderőstruktúrát és megkezdeni technikai korszerűsítését, amely már megfelel a modern kor követelményeinek. Bár az ország gazdasági helyzete nem tette lehetővé, hogy az első tíz esztendőben haderőfejlesztésre gondoljanak, de a szűkös költségvetési keretek között is megőrizték a nukleáris erő ütőképességét.

A kétezres évek közepétől kezdődően a gazdasági blokknál már jelzett pozitív belső és külső körülmények hatására a költségvetés jóval nagyobb hányadát lehetett a haderő fejlesztésére fordítani. A tervek szerint 2020–2025 között sikerül elérni, hogy haderő korszerű technikai eszközökkel való ellátása meghaladja a 70%-os szintet.

Emlékeztetni szeretném a tisztelt olvasót az idei elnöki üzenetre, ahol Putyin elnök néhány igen korszerű eszközt mutatott be (Szarmat, Avangard, Kindzsál), amelyek egy része már hadrendben, néhány eszköz pedig kísérleti, illetve gyártási stádiumban van.

Az orosz haderő jelenleg három haderőnemből (szárazföldi csapatok, légi-koz-mikus erők és a haditengerészeti flotta), két önálló fegyvernemből (hadászati rakétacsapatok, légideszantcsapatok), a hadtápstruktúrákból és a haderőnemekhez, fegyvernemekhez nem tartozó speciális rendeltetésű erőkből (határőrcsapatok, belügyi csapatok, polgári védelmi alakulatok) áll. A haderő létszáma: 1 902 758 fő; ebből katona: 1 013 628 fő, a többi polgári alkalmazott. (Kína hadereje: 2 183 000 fő; az Amerikai Egyesült Államoké: 1 281 900 fő.) A katonai költségvetés: 47 milliárd USD – plusz „rejtett” körülbelül 22 milliárd USD, vagyis összesen mintegy 70 mil-liárd USD. (Kína: 151 [190] milliárd USD; Amerikai Egyesült Államok: 617 [700] milliárd USD.)¹²

A haderő négy katonai körzetbe és két csoportosításba szerveződik. Hadászati-hadműveleti parancsnokságok:

- ♦ Központi Katonai Körzet;
- ♦ Keleti Katonai Körzet;
- ♦ Nyugati Katonai Körzet;
- ♦ Déli Katonai Körzet;
- ♦ Északi Hadászati Csoportosítás;
- ♦ Kalinyingrádi Csoportosítás.

¹² Az első az induló költségvetési, míg a szögletes zárójelbe tett szám a kiegészített tényleges költségvetési adat.

4.3. ábra. Oroszország katonai körzetei

Forrás: Nato.int alapján a szerző szerkesztése

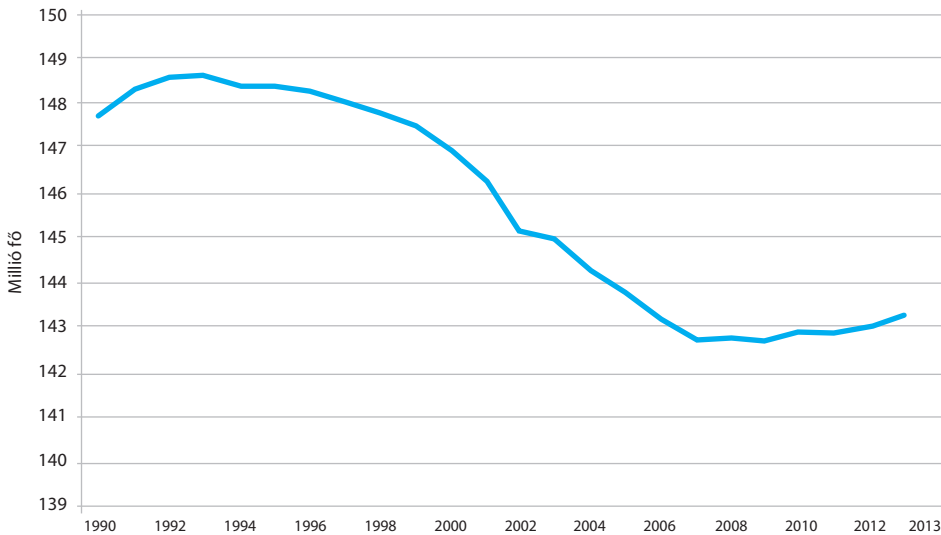
4.4. ábra. A világ országainak nukleáris potenciálja a robbanófejek számát tekintve

Forrás: MUSZTAFÁ 2018 alapján a szerző szerkesztése

Össességében a reformok és a fejlesztések, valamint az új műveleti koncepciók elfogadása eredményeként az orosz haderő napjainkra elérte hadászati-hadműveleti alkalmazhatóságának képességét, ezzel reális kihívást jelenthet – a nukleáris viszsztatartás/elrettetés állandó fenntartása mellett – a hagyományos és az új típusú, nem lineáris (hibrid) hadviselés terén is, aminek következtében Oroszország a közeljövőben kérdésessé teheti a nyugati hatalmak katonai dominanciáját.¹³ Ebben a kérdéskörben mindenképpen globális szereplőnek tekinthetjük Oroszországot.

A demográfiai tényező vonatkozásában Oroszországban már az 1990-es évek közepétől demográfiai krízishelyzet alakult ki, de a lakosság fogyása 2010 körül megállt, és az első kimutatható növekmény 2013-ban már bekövetkezett.

Az 1989 és 2010 közötti időszak veszteségeit azonban nehéz lesz pótolni: ekkor az orosz nemzetiségű lakosság létszáma nyolcmillió fővel csökkent. Az új Oroszország első évtizedében csupán a többségében muszlim lakosú köztársaságokban, valamint a pravoszlávok lakta területek közül az örmény és az oszét nemzetiségű területeken volt kimutatható demográfiai növekmény.

4.5. ábra. Az oroszországi lakosság népesedési görbéje 1990–2013 között

Forrás: SZULAKSIN–KRAVCSENKO 2014

¹³ DEÁK 2018.

A negatív tendencia megtorpanása részben egyes föderációs szubjektumok, elsősorban a kaukázusi adminisztratív terület népességnövekedéséből, részben pedig migrációs növekményből származott. 2012-től kezdődően más közigazgatási területeken is javulni kezdett a demográfiai helyzet. A szakértők véleménye szerint az orosz nemzetiségű népesség számottevő növekedése csak a 2020 utáni időszakban várható. Tekintettel arra, hogy a negatív demográfiai mutatók (különösen egy ilyen óriási területű ország esetében) jelentősen veszélyeztethetik Oroszország gazdasági, sőt közvetve katonai potenciáljának bővítési lehetőségeit, a népességen belüli etnikai arányok jelentősebb megváltozása súlyos társadalmi, belpolitikai problémákat is felvethet. Ezek reális veszélyt jelenthetnek a globális szerepkörből következő orosz érdekek érvényesítésére. Ennek elkerülése érdekében az orosz vezetés számos gazdasági és szociális intézkedéssel igyekszik javítani, kedvezőbbé tenni a demográfiai helyzet tendenciáit. A fentiek okán megállapíthatjuk, hogy a gazdasági-technológiai kérdéskör mellett ez a terület is a globális tényező szerepére törekvő Oroszországi Föderáció gyengébb oldalai közé tartozik.

A társadalmi, kulturális, vallási területeken meglehetősen sokszínű ország vezetése és maga Putyin elnök is bírja az állampolgárok számottevő többségének bizalmát. Ezt a tendenciát jelentősen erősítette a Krím félsziget Oroszországhoz történő csatlakoztatása érdekében tett határozott vezetői magatartás. Igaz, hogy a nyugdíjkorhatár emelése kapcsán ez a bizalmi tőke érezhetően csökkent, de még mindig jelentősen felülmúlja a jelicini időszakét.

A mélyen vallásos orosz emberek vezetés iránti bizalmának ilyen szinten tartásában fontos szerepet játszik az a tény is, hogy a Putyin–Medvegyev-tandem igen jó kapcsolatokat ápol a pravoszláv egyházzal, amely minden szinten támogatja az állami vezetést.

A vallás még egy viszonylatban szerepel jelentős kohéziós erőként: ez a külföldön élő orosz ajkúak befolyásolása, valamint az orosz/pravoszláv értékrend és érdekek képviselete érdekében történő mozgósítása, amelyet a putyini vezetés igen ügyesen fel is használ. Ezt a küldetést a pravoszláv egyház nemcsak a Szovjetunió szétesését követően a határokon túlra szorult közel 30 millió volt szovjet állampolgár körében végzi, hanem minden olyan országban, ahol jelentős orosz diaszpóra él.

4.4. táblázat. A lakosság vallási hovatartozás szerinti megoszlása egy 2012-ben végzett felmérés szerint

Vallási hovatartozás szerint	A lakosság %-ában
Pravoszlávok (regisztráltak)	41,0
Hívők (szervezeti kötődés nélkül)	25,0
Ateisták	13,0
Muszlimok	4,7
Keresztények (görögkatolikusok)	4,1
Szunnita muszlimok	1,7
Felekezeten kívüli pravoszlávok	1,5
Természetimádók	1,2
Buddhisták	0,5
Ópravoszlávok	0,5
Protestánsok	0,5
Síita muszlimok	0,5
Katolikusok (római)	0,5
Zsidók	0,5
Hinduk	0,5
Szekták	0,5

Forrás: Megabook.ru alapján a szerző szerkesztése

Az egyházi szereplők mellett hasonló küldetést teljesítenek az orosz kultúra jelentős, nemzetközileg is elismert kiválóságai (Anna Nyetrebko, Anasztázia Volocskova, Nyikolaj Ciszkaridze vagy a közelmúltban elhunyt Igor Hovorosztovszkij, Ioszif Kobzon), akik az orosz kulturális értékek közvetítése mellett időnként politikai közvetítő szerepet is betöltenek. De megemlíthetem a világhírű, hazánkban is többször nagy sikerrel szerepelt Alekszandrov-együttest is, amelynek tagjai az orosz kultúra igazi „utazó nagykövetei”, és akik a legtöbbször pozitív irányba befolyásolják nemzetközi viszonylatban az Oroszországról alkotott képet. De idesorolhatom a kiváló orosz sportolókat is, akik – az utóbbi időszak gyakran politikai felhangú – doppingbotrányai

ellenére sok dicsőséget szereztek hazájuknak. Ilyen szempontból jelentős esemény volt a labdarúgó-világbajnokság is, amelynek során mind a sportolók, mind az orosz házigazdák és a rengeteg önkéntes segítő javított az orosz valóságról kialakított képen.

Mindezen értékek ellenére még mindig nem eléggé vonzó az orosz életforma, értékrend és mindazok az értékek, amelyek megérdemelnék, hogy a szélesebb közvélemény is megismerje. Persze ebben még sokáig fontos szerepe lesz az oda-vissza folyó információs háborúnak is. Mindezekkel együtt úgy gondolom, hogy ez a terület is az Oroszországi Föderáció globális szerepének erősítését szolgálhatja.

Végezetül: az én olvasatomban igen fontos tényező lehet a globális szerep betöltésében az Oroszország által végzett politikai és diplomáciai tevékenység. Ezen a területen Moszkva igen jó pozíciókkal rendelkezik. A második világháború egyik győztes országaként kivívott tagság megöröklésével gyakorlatilag vétőjoga van az egyetlen globális nemzetközi szervezet, az ENSZ Biztonsági Tanácsában, ahol akár egyedül is megakadályozhatja, hogy érdekeivel szembeni döntést fogadjanak el. Ugyanakkor ennek a fordítottja is igaz: Oroszország sem tudja a többi állandó tag ellenére érvényesíteni elképzeléseit, viszont lehetősége van arra, hogy bizonyos mértékig befolyásolja a folyamatokat.

Más fontos nemzetközi szervezetekben viselt tagsága (WTO, G20-országok)¹⁴ révén is határozottabban tudja képviselni globális szinten az orosz érdekeket. Ugyancsak fontos és jól kihasználható a különböző nagyságrendű regionális szervezetekben viselt tagsága, némelyikben (FÁK, Kollektív Biztonsági Szerződés, SESZ, BRICS, Eurázsiai Gazdasági Unió, EBESZ)¹⁵ pedig vezető vagy meghatározó szerepe van. Az orosz külügyi diplomácia is kitermelt néhány olyan nagy egyéniséget, aki nagy tekintélyt szerzett hazájának (Jevgenij Primakov, Szergej Lavrov).

Az orosz globális szerepvállalási törekvés egyik látványos megnyilvánulása volt a szíriai jelenlét. Ott az orosz érdekek képviselője mellett (tengerészeti és légibázis) gyakorlatilag sikerült megsemmisíteni az Iszlám Állam fegyveres alakulatait, biztosítani el-Aszad elnök „túlélését” – legalábbis a választásokig –, és a végleges rendezés érdekében a szíriai háború olyan szereplőit tárgyalóasztalhoz ültetni, mint a török és az iráni elnök, a szír kormány, az ellenállók egy része és maga az orosz elnök. Számos úgynevezett „forró ponton” jelen voltak és vannak az orosz békefenntartók – igaz, jelenlétük és tevékenységük nem mindig nyeri el a nemzetközi közösség tetszését.

¹⁴ WTO – Kereskedelmi Világszervezet (*World Trade Organization*).

¹⁵ FÁK – Független Államok Közössége; SESZ – Sanghaji Együttműködési Szervezet (*Shanghai Cooperation Organisation*); BRICS – Brazil, Russia, India, China, South Africa; EBESZ – Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet.

Több globális vagy regionális fenyegetést jelentő kérdésben – például a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem, Észak-Korea féken tartása, az iráni probléma kezelése, az ázsiai–csendes-óceáni térség békéjének biztosítása, a tömegpusztító fegyverek csökkentése, az ukrajnai helyzet stb. – nem lehet kihagyni a rendezésből Oroszországot. Moszkva, ha néha nehezebben is, de ezeken a területeken és ezekkel az eszközökkel képes biztosítani érdekeinek (vagy érdekei egy hányadának) érvényesítését és globális szerepvállalásának erősítését.

Összegezve: az általam felvázolt hat mutató közül Oroszország kettőben határozottan, kettőben még elfogadhatóan az élbolyhoz tartozik, míg két területen (mindkét terület az úgynevezett *hard power* kategóriájába sorolható) meglehetősen lemarad két nagy riválisától, az Amerikai Egyesült Államoktól és Kínától. E problémás területekkel együtt azonban hiba lenne leértékelni, és azt állítani, hogy Oroszország nem globális szereplő. Soha ne kelljen ezt „élesben” kipróbálni!

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BRZEZINSKI, Zbigniew (2013): *Stratégiai vízió. Amerika és a globális hatalom válsága*. Budapest: Antall József Tudásközpont.
- CSIKI VARGA Tamás (2018): A hagyományos fegyverek nemzetközi kereskedelmének aktuális jellemzői: bővülő kereskedelem és koncentrálódó termelés. *Nemzet és biztonság*, 11(4), 41–54. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/neb/article/view/1307/628>
- DEÁK Anita (2018): *Az orosz katonai gondolkodás átalakulása a 21. században az Oroszországi Föderáció katonai doktrínáinak tükrében*. PhD-értekezés. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola.
- HAASS, Richard N. (2008): The Age of Nonpolarity. What Will Follow U.S. Dominance. *Foreign Affairs*, 87(3), 44–56. Online: <https://www.jstor.org/stable/20032650?seq=13>
- JÓJÁRT Krisztián (2018): Az orosz haderőreform értékelése IV. Védelmi kiadások. *Stratégiai Védelmi Kutatóközpont. Elemzések*, (1). Online: [https://jli.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKK_Elemz%C3%A9sek_2018_1_Az%20oroszl%20had%C3%A9r%20reform%20IV_V%C3%A9delmi%20kiad%C3%A1sok_\(J%C3%B3j%C3%A1rt%20K.\).pdf](https://jli.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKK_Elemz%C3%A9sek_2018_1_Az%20oroszl%20had%C3%A9r%20reform%20IV_V%C3%A9delmi%20kiad%C3%A1sok_(J%C3%B3j%C3%A1rt%20K.).pdf)
- Megabook.ru. Online: <https://megabook.ru/article/Религиозный%20состав%20населения%20России>
- MUSZTAFA [Мустафа] (2018): *США готовы примерить Кремлю ядерный намордник*. Online: <https://newsland.com/user/4296757178/content/ssha-gotovy-primerit-kremliu-iadernyi-namordnik/6156379>
- OLEG [ОЛЕГ] (2019): Статистика Сельского Хозяйства России. *Vavilon*, 2019. január 9. Online: <https://vavilon.ru/statistika-selskogo-hozjajstva>
- SZULAKSIN, Sztjepan Sztjepanovics [СУЛАКШИН, Степан Степанович] – KRAVCSENKO, Leonid Ivanovics [КРАВЧЕНКО, Леонид Иванович] (2014): Демографическая ситуация

в России. Труды Центра научной политической мысли и идеологии. Вып. № 4, май 2014 г. М.: *Наука и политика*, 2014.

TÖMÖSVÁRY Zsigmond (2018): Oroszország mint globális szereplő? *Felderítő Szemle*, 17(4), 57–70.
ZAPAD 2017 and Euro-Atlantic Security (2017): Online: <https://nato.int/docu/review/2017/also-in-2017/zapad-2017-and-euro-atlantic-security-military-exercise-strategic-russia/files/3570.jpg>